

ТҮӨРТ ИНИ-БИИТТЭН

Ааспыт күһүн биһиги Никольскай сэлиэнньэтигэр нууччалар кэлэннэр олохсуйан сахалары бурдук ыһытыгар үөрэппитгэрэ 180 сылын бэлиэтээбиппит. Нам улууһугар кэлэн киэнник биллибит, төрөөн-ууһаан иккис дойдулара манна буолбут нуучча бааһынайдарын ортолоругар 44 Нолищенколар эмиэ бааллара. Мин олортон билигин биһиги кэккэбитигэр олорор ытык кырдыаҕас диэн аатырбыт Филипп Федорович Нолищенко туһунан кылгастык сырдатыйа эһим.

Ф.Ф. Нолищенко 1915 сыллаахха Никольская солобуодатыгар нуучча дьаданы бааһынай кэргэнигэр ыраахтааҕы былааһын баттыгастаах үйэтин баттаһа төрөөн, оҕо сааһыгар бэйэтин уонна дьон кыһалҕатын, эрэйин билэн үлэбэ эриллэн үөскээбитэ. Октябрыскай революция буолан сэбиэскэй былаас олохтонон сана олох тутуутун кытта тэннэ улааппыта. Үрүҥ баандалары Никольскайтан үүрүү кэнниттэн сир үллэһинин, бастакы артыаллар тэриллииһин, культурнай революция хаамыытын илэ хараҕынан көрөн, этигэр-хааныгар инэрэн улааппыта. 1929 сыллаахха Никольскайга бастакы начальнай оскуола аһыллан кыралыын-улаханнаын бука бары ааҕарга-суруйарга үөрэммиттэрэ. Филипп ону бүтэрэн баран Нам сэлиэнньэтигэр 1936 с. 7-с кылааһы бүтэрбитэ. Ол кэннэ Дьокуускай куоракка киирэн норуот хаһаайыстыбатын учуотун управлениетын иһинэн тэриллибит биир сыллаах курска үөрэммигэ. Бастаан Өлүөхүмэбэ онтон Кэбээйигэ 1941 с. диэри ити управление инспекторынан үлэлээн баран уопускаатыгар саас Никольскайга кэлбитэ.

Немецкэй фашистар биһиги дойдубутугар сэриинэн саба түспүттэрин туһунан сурах эмискэ дойдуну тилийэ көппүтэ. Ийэ дойду көмүскэлигэр ыччаттары мобилизациялааһын саҕаламмыта. 1941 с. бэс ыйын 27 к. Филипп бэбиэскэ тутан бастакы хомууру кытта Дьокуускайга киирбитэ. Кинини кытта биир дойдулаахтара Чурин, Н.Я. Калугин, И.С. Шадрин, С.Н. Шарапов, С. Рыкунов уо.д.а. бааллара.

Армияға ытгырыллыбыттар Дьокуускайтан бэрт суһаллык борохуокка олорон өрүһү өксөйөн сэриигэ аттаммытара. Читаға тийэн Филипп сибээс батальонутар түбэхэн 8 ый үөрэнэн старшай сержант эваниелаах радист буолан Монголияға атаарыллыбыта. Онно икки ый буолбутун кэннэ 649 №-дээх туспа механизированнай корпуска киирэн Арҕаа фронтга айаннаабыта. Ити корпус И.С. Конев командуючайдаах иккис Украинскай фронт сдстаабыгар киирэрэ.

Филипп Федорович Днепр өрүһү туорааһынтга, Харьков, Кишинев Куораттары, элбэх дэриэбинэлэри босхолоһунга кыттыбыта. Молдавияны, Румынияны, Венгрияны босхолоһон 1945 сыл ыам ыйын 8 күнүгэр Чехословакияға тийэн Прага куораты ылсыбыта, «Праганы босхолоһун иһин» мэтээлинэн наҕараадаламмыта.

Филипп Федорович түөрт сыллаах сындылҕаннаах сырыытын усталаах туоратыгар төһөлөөх элбэх ынырыктаах уоту аннынан ааспытын, өлүүнү-сүтүүнү илэ харабынан көрбүтүн, араас кутталлаах түгэннэри мүлчү кеппүтүн бэйэтэ эрэ билэн эрдэҕэ. Кини олортон биир түгэни маннык кэпсиир:

— Биһиги үксүн инники кирбиигэ штаб начальнигын оперативнай отделын кытта сылдьарбыт. Радиостанциябыт «Джос» диэн американскай массыынаға монтажтанан оһоһуллубут этэ.

Биир дэриэбинэҕэ кэлэн сатгардыы оннубутун булааппытын кытта, халлааны хайыта суруйан немецкэй штурмовиктар кэлэн буомбалааһыны саҕалаабытара. Модун күүстээх дэлбэритэ тэбиилэртэн сир-дойду дьигиһийэ түспүтэ, халлаан хара буруонан бүрүллүбүтэ. Биһиги чааспыт суһаллык төтгөрү хомуллар буолбута. Ол икки ардыгар немец танкалара көстүбүттэрэ. Командирбыт кыайан куоппатахпытына станциябытын уматарга бирикээстээбитэ. Станциябыгыгар кистэлэн докумуоннар, шифровкалар, оперативнай сводкалар. телеграммалар бааллара. Олор немецтэргэ түбэһиэ суохтаахтара. Биһиги экипажпытыгар суоппар уонна икки радист баара. Мин станция начальнига этим. Немецтэр олох бу ыган кэлбиттэрэ. Хайдах да куотар кыахпыт суох буолбута. Онон сорох кистэлэн докумуоннарбытын, картабытын ылан баран бэрт ыксалынан станциябытын уаппыппыт. Аппанан күлүктэнэн ойуурга түһэн куоппуппут. Үһүс эрэ сууккабытыгар чааспытын булбуппут. Бу түбэлтэ иһин биһигини барыбытын «Бойобуой үтүөлэрин иһин» мэтээлинэн наҕараадалаабытара. Уон хонук устата чааспытын толорунан баран эмиэ арҕаалаабыппыт.

Кыайыы кэнниттэн биир ый сынньатан баран эшелонна тиэйэн Владивосток диэки маршал Р.Я. Малиновскай командуючайдаах Забайкальскай байыаннай уокурукка атаарбытара. Монголияға кэлэн тохтообуппут. Онтон бэйэбит техникабытынан Маньчжурия Мугден куоратыгар тийбиппит. Аҕыйах

кыргыһыы кэнниттэн «Япония хоттордо» диэн буолта. Итинэн сэриилэһэн бүппүтүм, — диэн кэпсээнин түмүктүүр.

Филипп Федоровичтаах Никольскайтан түөрт убай-быраат буолан сэриигэ ынырыллыбыттара. Кинилэртэн Федор уонна Афанасий сэрииттэн төннүбэтэхтэрэ.

Филипп Федорович Полищенко сэрииттэн кэлэригэр хас да бойобуой мэтээллэрдээх, кылаабынай командуютцай И.В. Сталин илии баттаайыннаах элбэх махтал суруктардаах этэ. Кэлээт да сынньанар диэни билбэккэ дойдутун айгыраабыт олобун чөлүгэр түһэриигэ актыыбынайдык кыттыбытынан барбыта. Бастаан утаа урукку идэтинэн инспектордаабыта, онтон МТС-ка суоппардаан таһаҕас таһыытыгар, РТС-ка, СХТ-га араас үлэлэргэ 15 сыл этгилэ суох үлэлээн баран 1971 сылтан пенсияҕа олорор.

«Ленин суола» 1990 с. ыам ыйын 22 к.